FYRNYTT

Nyhetsbrev från Morups Tånge Fyrsällskap Sept 2018

INNEHÅLL:

MORUPS TÅNGE FYR 175 ÅR	SID 1, 2
FYRVISNING RÄBBEHUVUD FYRFÖRENING	SID 3
EFTERLYSNING! FLERA FYRVISARE	SID 4
RITA AV FYREN	SID 5
MORUPS TÅNGE FYR 130 ÅR	SID 6
FYRKRYSS	SID 7

Morups Tånge Fyr 175 år

Välkomna ska ni vara till Morup Tånges Fyr. Det är en stor dag för oss som bor här i området, men såklart också för vårt födelsedagsbarn. Som ni ser är hon är en ståtlig skapelse som reser sig, inte mindre än 29 meter upp i luften – och det kräver 111 trappsteg för att nå hennes topp. Där uppe glimmar hon lite extra med en praktfull lins och med mer än 200 prismor.

Här har hon stått i 175 år och räddat livet på många sjömän. ”Fyren” som vi kallar den, är en av Sveriges få riktigt stora fyrar som står på land, vilket gör att hon förgyller landskapet, inte bara för sjömän, utan även för alla de som bor i området, för alla de ornitologer som kommer hit för att titta på det rika fågellivet eller för turister som kommer hit för att ta ett dopp i havet.

Men hur kom det sig då att Morups Tånges Fyr fick sin plats just här? Jo, det är egentligen inte så konstigt. Det saknades helt enkelt en fyr längs den långa Hallandskusten. Längst upp mot Göteborg låg Nidingen och neråt Skåne låg Kullens fyr. På den tiden hölls sig båtarna närmare kustlinjen och kravet på att sjöfarten behövde bli säkrare var stort efter att många båtar hade förlist. I brist på en fyr hittade fiskare och andra sjömän alternativa sjömärken att rätta sig efter som till exempel Glumstenen på udden på andra sidan hamnen, eller Morups kyrka, som på den tiden hade ett rödmålat trätorn.

Om man tittar på ett flygfoto över den Halländska kusten ser man tydligt att Glommen är placerad på en landtunga ut i havet, vilket gjorde just den här platsen till en perfekt destination för en fyr.

Sagt och gjort, det bestämdes att det skulle byggas en fyr, just här där vi står idag. Och om ni slänger en hastig blick på den ståtliga byggnaden så förstår ni ganska snart att det var inte gjort i en handvändning. Det behövdes en hel del grånsten och det forslades sten från när och fjärran.

Men till slut stod den klar. 1842 var den faktiskt färdig, men inte förrän 1843 tändes den och fyrens första fyrmästare var på plats, Johan Rosenström. Rosenström var en erfaren sjöman och sjökapten från Varberg – en perfekt fyrmästare till den nya fyren. Under åren som följde skulle många fyrmästare ta plats här på fyren, innan den sista och 14:e fyrmästare installerades 1951 – Folke Augustsson.

”För att vara en fyrplats är det här ett paradis”, lär Folke ha sagt om Morups tånge, vilket visar på att han förstod tjusningen med just den här platsen. Han hade ägnat hela sitt liv åt fyrar runt om i Sverige och avslutade sin fyrmästarkarriär här i Morups Tånge 1962. Ni kommer att få höra mer om Folke lite senare av hans son, Kurth Augustson, som är här i dag.

1962 gick en epok i graven när fyren automatiserades och vi var inte längre i behov av en fyrmästare. Men fyren står kvar och det lär den göra i många år till. Med dagens teknik har den i stort sett spelat ut sin roll som beskyddare för våra sjömän, men som ståtligt mästerverk och vackert inslag i vårt landskap, är hon mer aktuell än någonsin.

2012 bildades Morups Tånge Fyrsällskap med syfte att bevara fyren så att den inte blir privatägd. Föreningen har delvis lyckats med sitt uppdrag – 2017 köpte Falkenbergs kommun tomtmark här ute vid Morups Tånge av Fortifikationsverket. Men föreningens syfte är att Falkenbergs Kommun även övertar huvudmannaskapet av fyren.

Med det skulle jag vilja utbringa ett fyr (hihi) faldigt leve för Morups tånge. Hon leve…

Göte Johansson, ordf

Firandet av 175-års jubileet

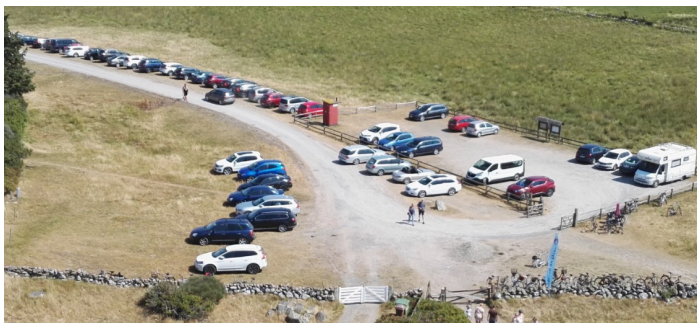

Morups Tånge Fyrsällskap bjöd lördag 21/7 in till firande av 175-års jubileet med gratis visning av fyren .

Drygt 300 personer besökte oss under dagen och 285 av dessa besökte även fyren.

Föreningen bjöd alla besökande på kaffe, kaka och saft. Vädret var bästa tänkbara med svaga vindar och varmt.

Morups Spelstuga och West of Eden (med rötter på Morups Tånge) bjöd på musik under dagen.

Morgan Bernhardsson från Sjöfartsverket berättade om tiden innan fyrsällskapet då han tog emot besökare i fyren.

Esbjörn Hillberg, ordf i Svenska Fyrsällskapet höll ett tal och berättade bl a om föreningens mål att starta en stiftelse för drift av Sveriges fyrar. Han överlämnade också en minnessak till vårt Fyrsällskap.

Kurth Augustson, son till sista Fyrmästaren på Morups Tånge Fyr berättade om hur det var att som liten växa upp på Tången.

av Anders Wikström

Fyrvisning Räbbehuvud fyrförening 4/8 2018

Räbbehuvud fyr; Byggd 1933
Karaktär; LFL W 12s 6m
58 grader 01,76 minuter N

Jag och Johanna Ek-Wahlkvist fick förmånen att visa fyren för 28 glada fyrentusiaster, som kom med buss. De utgjorde större delen av sin förening, och de gör varje år en gemensam dagsutflykt till en fyr. I år till Morup.

Räbbehuvuds fyr ligger på Räbbö, som saknar bro, utanför Tjörn. Sjöfartsverket tänkte riva den, men erbjöd sig sälja fyren för 1 kr. Sålunda bildades Föreningen Räbbehuvud, och de tog över en släckt fyr, utan elförsörjning.
Den återtändes 2009, med en lågenergi-LEDlampa, som dock fick skickas tillbaka till Frankrike för omprogrammering, då fyrkaraktären visade sig vara upptagen!

Föreningen, som verkar vara väldigt aktiv har målat om sin fyr själva. De undrade när vi ska måla om vår fyr, och erbjöd tips om hur man arrangerar taljor för att fira sig upp och ned utmed fyrväggen!

Många frågor dryftades, bland annat hur tung är Morups Tånge Fyr? Vi var svarslösa.

Räbbehuvud fick eget frimärke 2002. Gudingar tvärs Gollungarna (Räbbedjupet och Räbbehuvud i bakgrunden)

Själva gjorde de en uträkning som landade på inemot hundratusen ton(?!)I efterhand har Christopher Enckell gjort en kalkyl som landar på cirka 1560 ton. Dock stor osäkerhetsmarginal. Kanske finns en korrekt uppgift?

Vädret var fint och visningen var lyckad. Två spanska cyklister passade även på att stiga upp av bara farten. Alla fick var sin fyrbrosch, vilket mycket uppskattades, även av spanjorerna.

Föreningen fick ett fint fotomontage av Räbbehuvuds fyr som minne.

Ett möte med andra fyrentusiaster var väldigt givande och tankleväckande.
Kanske vi ska göra en årlig fyrresa själva? Skapa en fin monterad bild av vår fyr?

Erbjuda andra fyrföreningar uppstigning hos oss till rabatterat pris i grupp, tex halva priset? En Morups Tånge-T-shirt? Något för styrelsen att fundera över!

Fyrhälsningar!
Per Mattsson
Morups Tånge

Visning av Morups Tånge Fyr

Vi tar gärna emot skolor, företag eller enskilda grupper för visning av fyren. Ange önskemål om tidpunkt och antal personer.

Tills vidare genomförs dessa visningar enbart under helger.

Gör din beställning via vår hemsida:
www.morupstange.se

Efterlysning: Fler fyrvisare!

Att hålla fyren öppen för besökare är ett av Morups Tånge Fyrsällskaps syften och något som är väldigt roligt att arbeta med. Fortfarande är det slående hur många av besökarna vid allmänna visningar som känner till området väl men aldrig varit uppe i fyren. Alla visningar (oavsett väder) är välbesökta och uppskattade.

När vi har en allmän visning av fyren märker vi att det är bra att vara många. Dels för att vi i minsta fall måsta ha en person uppe i fyren, en person vid ingången och en person som tar betalt och gärna någon avbytare. Dessutom uppkommer ju lätt kö vid visning då antalet besökare uppe i fyren är begränsat. Då är det bra att vara fler för att samtala med besökare, svara på frågor och diskutera fyrhistoria.

Hittills har visningarna skötts primärt av styrelsen och en handfull medlemmar men vi behöver fler som är intresserade av att visa fyren. Men vi behöver fler som kan hjälpa till med detta roliga arbete. All visning av fyren sker helt ideellt.

Vad krävs för att bli visare?

- Att du är medlem i Morups Tånge Fyrsällskap.
- Att du har möjlighet att vara med och visa fyren ibland, dvs i alla fall periodvis finns i närområdet.
- Att du ställer upp på att följa Sjöfartsverkets visningsregler för Morups Tånge fyr.
- Att du finns tillgänglig via mail då förfrågningar om privata visningar kan komma ut med kort varsel. Visare till allmänna visningar försöker vi ordna med lite bättre framförhållning, men också det via mail.

Vad krävs vid visningar?

Vid allmänna visningar behöver vi vara vid fyren 30-20 minuter innan visningens start för att ställa i ordning. Sedan håller vi fyren öppen annonserad tid (oftast mellan klockan 13-15).

Vi brukar sluta sälja biljetter vid utsatt tid, men sedan låta de som står i kö får gå upp vilket gör att vi är klara ca 15.30-16.00.

Vi tar betalt och räknar antalet besökare samt har ibland viss försäljning. Någon är alltid placerad uppe i fyren och någon vid ingången vid allmänna visningar och dessa komunicerar via walkie-talkie.

Vid allmänna visningar är vi många och hinner enbart med kortare samtal med besökare oftast. Svara på frågor och berätta om fyren och dess omgivning.

Vill du vara med vid allmänna visningar och se till att fler får besöka Morups Tånge fyr?

Vid privata visningar krävs det att man är mer påläst och kan hålla ett anförande om fyren och svara på eventuella frågor. Vi tillhandahåller information och fakta att läsa på från.

Eftersom det ofta uppstår kö är ett viktigt uppdrag vid allmänna visningar att samtala med besökare och göra väntan trevlig. Informera om varför det blir kö och samtala om fyren. Många intressanta samtal och ny kunskap kommer upp i dessa samtal.

Är du intresserad?

Fyll i formuläret i länken nedan så kontaktar vi dig med information om en informationsträff så du kommer igång.

https://goo.gl/forms/RMFJrxagCt56q2bM2

av Tove Mattsson

EFTERLYSNING!

Gamla bilder från Morups Tånge!

Om du har gamla bilder från fyren eller dess omgivning skulle vi väldigt gärna ta del av kopior av dessa.

Fotografera av/ kopiera bilden och lägg gärna till lite uppgifter om bilden t ex personer/årtal/händelse

Skicka bild till morupstange@gmail.com

Köp en keps!

med Morups Tånge Fyrsällskaps märke!

På detta sätt stöder du oss i vårt arbete att bevara fyrmiljön. Kepsen kostar 110 kr och då ingår porto.
Skriv namn och adress samt ange ”Keps” samt antal i meddelandefältet. Bankgiro: 132-5703.

Rita av fyren!

För att fira fyrens 175 år funderade vi länge på att ha något kreativt inslag till sommarens allmänna visningar. Så många avbildar Morups Tånge fyr och fångar fyrens karakteristiska vita och svarta, både i konst och reklam, så det skulle vi väl kunna göra också.

Under visningarna i anslutning till Kräftfestivalen i Glommen (den 18-21 juli) kom vi därför att inreda ett rum för en rita-av-fyren-tävling.

Besökare i alla åldrar uppmuntrades att avbilda fyren och sätta upp sina alster på väggen och det kom att bli både välbesökt och uppskattat.

Fantastiska teckningar av fyren kom att skapas under dagarna och tillslut fylla väggarna. Hela 52 självfulla och enastående bidrag kom tillslut att skapas av barn i åldern 3 till 15 år. Alla barn

tog sig an uppgiften med stort allvar och med många detaljer.

Elsladden på utsidan var med på någon, stenarna i grunden på flera och färgerna på ljuset från fyren om natten på många.

Många teckningar visar också omgivningen med hus, djur, fordon och ibland de själva bredvid fyren, eller uppe vid lanternan.

Det visade sig vara nästan omöjligt att kora en vinnare. Efter många och utdragna debatter i styrelsen kom därför tillslut tre vinnare att utses; Filip 6 år, Pernille 11 år och Alice 15 år.

Det var verkligen ett svårt val (och slumpen kan ha spelat in en smula) att utse vinnarna över alla känslosamma avbildningar.

Därför räknar vi alla övriga 49 bidrag som både hederspristagare och på stark, delad andraplats.

Stort tack till alla som bidrog!

Av Tove Mattsson

Fyren på Morups Tånge kan fira 130-års jubileum i år. (1973)

Den har haft och har en stor uppgift att fylla. Den långgrunda stranden med sina grund och sandrevlar hade så länge sjöfart förekommit i Kattegatt varit en ständig fara. Vid storm och ogunstigt väder krävdes här ofta tribut i fartyg och människoliv.

Kravet på ökad säkerhet för de sjöfarande blev starkare för varje år och efter varje katastrof. (Briggen Tre Bröder förliste här 1836 varvid många besättningsmän omkom). och efterhand som farlederna på andra håll utrustades med fyrar, kom så turen till Morup.

Äntligen skulle man kunna säga. Nidingen t.ex. erhöll sin fyrplats redan 1635.

Visserligen fanns här i Morup andra sjömärken tidigare. Morups kyrka. som förr i världen hade ett rödmålat trätorn och av sjöfolk kallades ”den röde Kirke", var ett sådant. Den skall också av sjöfarande ha erhållit frikostiga gåvor just för att tornet med sin lysande röda färg skulle bibehållas.

Ett annat sjömärke var Glumstenen, ett gråstensblock på stranden vid Glommen, ungefär 3 meter högt och 5 meter brett samt synligt flera mil ut till havs. Det lär ha varit en mödosam tid för bygdens folk, då fyren skulle byggas.

På den omgivande sandstranden kunde endast obetydligt hämtas av de massor med gråsten som behövdes. Det blev för bönder och andra att med oxar och hästar inifrån landet forsla fram den sten som behövdes.

Stenen såldes inte efter lass utan efter "kista". Vid fyrplatsen fanns så kallade stenkistor iordningställda, och då bonden fått en sådan "kista" full, visste han vad han hade att hämta i kontanter. Ingen vet numera vad priset för en sådan "kista" var.

Fyren blev färdig hösten 1842 men tändes inte förrän året därpå. Vid Morups fyr alstrades för 130 år sedan ljuset genom stenkolsfyrar. De blev mycket dyrbara i drift och ersattes omkring 1850 av spegel och reflektoranordningar jämte ljussystem där oljelampor användes.

Den första olja som användes utgjordes av silltran senare användes hampolja och rovolja. På 1880-talet började man använda fotogen , ett stort steg framåt i utvecklingen.

Den av Dalen 1904 uppfunna Lux-brännaren inmonterades också i den här fyren, och först 1930 ersattes den av elektriskt ljus.
Fyren var från början en tremansfyr. De tre männen delade mellan sig dygnets vakter. I början av 1900-talet minskades personalen till två man, och efter elektrifieringen blev fyren en enmansfyr.

Sedan 1962 har den varit automatiserad. I och med automatiseringen blev det slut med visningar och uppstigningar i fyren. Det är synd, för det bjuds en fantastisk utsikt, om man orkat med de 111 trappstegen.

Man kan vid klart väder urskilja Hallandsåsen i söder, och mot norr kan man se vattentornet i Varberg. Man skulle verkligen önska att visningar kunde ordnas här igen, åtminstone sommartid. I det här sammanhanget förtjänar kanske alla de fyrmästare som varit vid fyren omtalas något.

Fyrmästare på Morups Tånge Fyr

Den förste fyrmästaren var en sjökapten Rosenström, en vittbefaren sjöman, född i Varberg.

Därefter följde Zachau, av sydhalländsk släkt.

Zachau efterträddes av förre artillerilöjtnanten och kustchefen Bunsen (eller Bundsen). Han gifte sig senare i Varberg och dog där på 1880-talet. Han var med i Varberg under smuggleriets sista men kanske värsta tid. Bunsen tillhörde en rätt bekant bohuslänsk familj, som innehade säteriet Holma i Brastads socken som fideikommiss.

Efter Bunsen kom sjökapten Carl Vilhelm Söderberg, född bohuslänning. Därefter tjänstgjorde en bygdens egen son här, nämligen Lars August Olofsson. Han var född i Morup 1836 men kom hitflyttande 1893 från Onsala, där han haft tjänst tidigare.

J. A. Andren är den fyrmästare som varit här längst, nämligen från 1901 och till 1931, då han efterträddes av Johan Söder, som stannade till 1941.

Näste efterträdare stannade också tio år, A. V. Appelgren till 1951.

Den siste fyrmästaren var Folke Augustson, som var här fram till automatiseringen 1962. Folke Augustson hade innan han kom till Morup tjänstgjort på många fyrar och fyrskepp, bl.a. på Sveriges mest isolerade ö, Gotska Sandön.

Det var på fyrmästarens uppmärksamhet och ansvarskänsla många människoliv hängde. När alarmklockan ringde gällde det t.ex. att hasta upp i fyren för att se till lanterninen.
Då var det något fel med ljuset, som omedelbart måste avhjälpas. När den elektriska strömmen av någon anledning blev bruten måste gamla fotogenaggregat i gång och det snabbt.

Folke Augustson

På vintern, då stormen vräkte på för fullt och lanterninglasen isades ned gång på gång, blev det ingen sömn för fyrvaktaren. Då kunde det hända att han fick rusa upp med en bunke glycerin varannan timme för att preparera glasen.

Fyrtornets vaktare fick överhuvudtaget inte vika från sin post efter mörkrets inbrott. Vintertid kunde det bli mörkt redan vid tretiden, men ljusarmarna som borrade sig in i mörkret fick aldrig slockna.

Ett utdrag av Maj-Britt Bennhedens artikel (Hallandsbygd 1973

Svenska Fyrsällskapet har sammanställningar över fyrpersonal på samtliga fyrplatser.

https://fyr.org/fyrpersonal/fyrplats/fyrskepp.html&lid=36

FYRKRYSS

Vågrätt
4. Fullt roderutslag
5. Gira mot vind
7. Märken som bildar en enslinje som går fri från grund
8. Sveriges näst högst belägna fyr i världsarv
12. Sparar bränngasen till acetylendrivna fyrar
14. Koncentrerar fyrljuset
15. Kort för sjömil
16. Skyddar kompassen
17. Fyrplats ombesjungen av Lale

Lodrätt
1. Stag
2. Heidenstammare 18 nm sso Luleå
3. Utsjöprick
6. Kasun i södra kvarken
9. Sveriges sydostligaste ögrupp
10. Byggnadsminne sydväst om Käringön
11. Här lägger man fast skot och fall
13. Vägleder fartyg

Stöd bevarandet av fyren och bli medlem i fyrsällskapet!

Mer information finner du på www.morupstange.se
Vi finns även på sociala medier:
Instagram: mt_lighthouse_society
Facebook: Morups Tånge Fyrsällskap
Twitter: MorupsF

Kontakta oss gärna via mejl: morupstange@gmail.com

1 Vant, 2 Rodkallen, 3 Remmare, 4 Dikt, 5 Lova, 6 Grundkallen, 7 Frimärke, 8 Högbonden, 9 Utklippan, 10 Maseskär, 11 Knap, 12 Solvenäll, 13 Loös, 14 Lins, 15 NM, 16 Nakterhus, 17 Bjurklubb